

ТЕКСТИ УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТІВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СИСТЕМІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТЕКСТІВ

Проаналізовано різні підходи до виокремлення текстів установчих документів міжнародних організацій. Головну увагу приділено типології цих текстів у системі їх класифікацій. З'ясовано визначальну особливість текстів установчих документів міжнародних організацій, зокрема їхнє функціональне призначення, тобто використання у процесі політичної діяльності на міжнародному рівні. Такого типу тексти поєднують у собі інформативність і директивність, характеризуються контекстним забарвленням. Обґрунтовано, що політичний текст розуміють не лише як лінгвістичну одиницю, а враховують його зв'язок з епохою, історичною ситуацією. На перший погляд, тексти установчих документів міжнародних організацій підпадають під юридичний тип текстів. Однак, беручи до уваги політичний контекст процесу творення міжнародних організацій як політичних інститутів багатостороннього співробітництва, вважаємо тексти установчих документів міжнародних організацій такими, що належать до політичного типу текстів. Така приналежність зумовлена контекстом розгляду зазначеної проблеми. З'ясовано, що аналіз текстів установчих документів міжнародних організацій характеризується полідисциплінарністю із залученням інструментарію різних галузей знань.

Ключові слова: установчий документ, типологія тексту, політичний текст, інформативність, функціональність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Наукове дослідження політичного тексту виконано на стику таких дисциплін, як філософія, соціологія, психологія, лінгвістика та психолінгвістика. До цього переліку варто долучити й політичну лінгвістику, політологію, міжнародні відносини тощо, адже неврахування мультикультурності й мультилатералізму як контекстних характеристик тексту спровокує обмеженість аналізу, а в окремих ситуаціях – неможливість уникнення певного суб'єктивізму, зокрема, під час аналізу функціонально-стилістичних і дискурсних особливостей текстів установчих документів міжнародних організацій.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Проблематикою політичного тексту займалися і вітчизняні, і зарубіжні вчені, зокрема: Р. Айгенвальд, Б. Данет, Т. ван Дейк, Т. Крючкова, О. Фоменко, П. Хартман, А. Чудінов, А. Шарова. Політичний текст є результатом пересікання різних інтересів і стратегій, ідей, політичних суб'єктів.

Мета і завдання статті – визначити місце і роль текстів установчих документів міжнародних організацій у системі класифікації міжнародно-правових документів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Основою типології текстів можуть бути різні ознаки, залежно від мети дослідження. У мовознавстві й лінгвістиці термін *тип тексту* немає єдиного визначення. Крім цього поняття використовують такі класифікаційні категорії, як *клас тексту*, *вид тексту*, *форма тексту*, *зразок тексту*. Перелічені терміни є синонімами, кожен з яких лінгвісти застосовують залежно від поглядів на досліджувану проблему.

У мовознавстві вирізняють два підходи до лінгвістичних досліджень текстів: *функціональну типологію* (соціальні функції та мета використання текстів) і *структурну типологію* (внутрішня організація текстів). Перший напрям відображає традиційну для риторики класифікацію, що зближує типи мовлення (тексту) з жанрами. Це, зокрема, розповідь, опис, роздум. Інший підхід, структурний (лінгвістика тексту), пов'язаний з виявленням, вивченням і моделюванням внутрішньотекстових зв'язків; до того ж, вводиться поняття *компонент тексту* (абзац, надфразова єдність, складне синтаксичне ціле тощо).

Попри велику кількість визначень, єдиної ґрунтовної дефініції терміна *тип тексту* й досі не існує, хоча В. Хайнеман у своїх розвідках спробував упорядкувати за домінуючим критерієм і виокремив чотири етапи розвитку розуміння цього терміна [17]:

1. Тип тексту як *граматична єдність*. Важливу роль відіграє когерентність речень та їхніх складових частин. Критерієм для виокремлення типів текстів були окремі елементи зв'язності тексту, проте з часом зрозуміли, що для типології текстів лише формальних ознак недостатньо.

2. Тип тексту як *семантико-смілова єдність*. У межах такого розуміння *тип тексту* визначали, виходячи з комплексних структур тексту і відповідних сукупностей значень, трактуючи їх семантично за способом викладу (нарративний, дескриптивний тощо).

3. Тип тексту як *ситуативна єдність*. Ситуація та ситуативні аспекти стали критерієм для типології текстів. Недоліками такого підходу вважають надмірне узагальнення обраних ситуативних аспектів, а також нехтування семантико-смісловими та мовними категоріями.

4. Тип тексту як *єдність, що визначається комунікативною функцією*.

Жоден із перелічених підходів, на думку В. Хайнемана, не виправдав себе, оскільки створення загальноприйнятої типології текстів можливе лише за допомогою аналізу текстів на всіх рівнях, а не лише на одному.

Кількість типів тексту в окремій мові залежить від прикладної схеми для класифікації. Наприклад, Р. Айгенвальд запропонував власну типологію текстів, що базується на п'яти глобальних сферах використання [16]: газетні тексти (повідомлення, коментар, передова стаття тощо); економічні тексти (рубрика «Економіка» у газетах); політичні тексти (політична промова, резолюція, прокламація, памфлет тощо); юридичні тексти (законодавчі тексти, судові вироки, договори тощо); наукові тексти (наукова стаття, дисертація, монографія тощо).

У нашому разі тексти установчих документів міжнародних організацій, на перший погляд, підпадають під юридичний тип текстів. З іншого боку, потрібно брати до уваги політичний контекст процесу творення міжнародних організацій як політичних інститутів співпраці між державами, а отже, тексти установчих документів, очевидно, можна зарахувати до обох типів, залежно від контексту розгляду цієї проблеми. У будь-якому разі йдеться про полідисциплінарний характер і підхід під час аналізу їхніх текстів.

Функціональні моделі базуються на комунікативній функції текстів, тобто виходять із того, що тексти продукують із конкретною комунікативною метою. Внутрішньотекстові критерії залежать від комунікативного контексту. До них належать *функція тексту, комунікативний канал і комунікативна ситуація*, у якій виникає текст. У таких моделях вирішальною щодо виникнення типів текстів є їхня головна функція (використання й мета), на основі якої тексти класифікують як конкретні типи. Відповідно, функція тексту слугує домінуючим критерієм.

Наприклад, тексти, головна функція яких – передача інформації, можна об'єднати у категорію *інформативні типи текстів*. Тексти, які є інструкціями для реципієнтів, за функціональною моделлю належать до *директивних текстів*. Тексти, що відображають політичну діяльність певних суспільних одиниць, зараховані до *політичних текстів*; якщо ж їхньою функцією є визначення певних моделей правової або нормативної поведінки, – до *юридичних чи нормативних текстів*. Власне, така розгорнутість тлумачень зумовлена, насамперед, невизначеністю поняття *функція тексту*. Відповідно до одного з визначень, функції тексту – це певні визначені адресантом інструкції, спрямовані адресату тексту. Отже, функція тексту містить інформацію про модус розуміння, закладений адресантом.

Наступна класифікація типів текстів базується саме на *функціональному підході*:

- когнітивні тексти: наукові й науково-популярні;
- нормативні тексти: законодавчі;
- інформативні тексти: повідомлення, коментар, новини, описи, протоколи, характеристики тощо;
- апелятивні тексти: політична пропаганда, реклама, анонси, запрошення тощо;
- дескриптивні тексти: пояснюють стан речей, наприклад, опис продукту в технічній документації;
- тривіально-нарративні тексти: твори художньої (біографічні романи) та масової (романи, детективи) літератури;
- естетично-креативні тексти: лірика, епос, драма [12, 23].

Отже, функціональна спрямованість тексту того чи того документа потребує чіткішого визначення й доопрацювання. Жанрове різноманіття політичних текстів характеризується не лише загальними типологічними рисами, а й тематичною багатогранністю, структурою, індивідуальністю поєднання компонентів тексту. Наголосимо, що в політичному тексті саме визначення факту певною мірою ускладнене, оскільки соціально-політична основа схиляє до його трактування як соціально-зумовленої думки.

Розглянуті вище ознаки засвідчують синтезований характер політичних текстів, в якому діють характеристики усного й письмового типів взаємодії мови. За виявлення характеристик усного типу мови вони підтверджують головну властивість усної мови – процес формування думки одночасно з процесом безпосередньої комунікації. Коли ж проявляються характеристики письмового типу мови (наприклад, юридична й дипломатична лексика, повнота викладу, складні речення, макрорепліки, наявність дієприкметникових та інфінітивних зворотів), вони підтверджують головну властивість писемної мови – можливість попереднього обміркування, підбору мовних засобів зв'язку для комунікації тощо [3].

Фахівці погоджуються з тим, що суто лінгвістичні визначення політичних текстів неправомірні, оскільки текст поєднує у собі і мовні, і соціальні аспекти. У такому розумінні поняття «текст» можна співвіднести з поняттям «дискурс», а «політичний текст» – із поняттям «політичний дискурс». У цьому контексті доцільно акцентувати увагу на підходах до вивчення та розуміння політичного тексту.

Політичний текст – це вербалізована політична діяльність у всіх її проявах: і знакових/символічних (нормативна та акумулятивна діяльність), і незнакових (тексти-перформативи). Поняття охоплює тематичний обсяг і реалізовані в мові стильові особливості, а також засоби політичної активності мови. Політичний текст слугує особливою комунікативною системою, що характеризується, як і комунікація загалом, багатфункціональністю: він не лише є «структурою взаємодії його елементів, але і задає правила їх взаємодії, проявляючи і знакові, і моделюючі сутнісні характеристики. Отже, політичний текст будується як форма організації, тобто певна система стосунків складників його матеріальних одиниць...» [7, 69].

Розгляд тексту як цілісної структури загалом і політичного тексту зокрема висуває перед лінгвістами такі завдання: 1) дослідити групи семантично зв'язаних речень; 2) проаналізувати способи поєднання груп семантично зв'язаних речень у складне синтаксичне ціле; 3) вивчити семантичні, синтаксичні, структурні властивості та взаємовідносини елементів складного цілого; 4) описати типи зв'язків між семантично зв'язаними компонентами тексту; 5) виокремити категорії завершеності й цілісності тексту.

Розробляючи граматику тексту, Т. ван Дейк пропонує визначити «стосунки лінійного (поверхневого) зчеплення у зв'язному тексті, які, своєю чергою, повинні визначити глобальне поєднання» [14, 40]. Іншими словами, грамика тексту повинна вивчати мікроструктури, закономірності їхнього утворення, а також перехід мікроструктур у макроструктури і далі – в структуру тексту. Такий підхід дає змогу використати поняття залежності поверхневих структур речень від абзацу, мовних елементів і одиниць – від структур, ідейних і тематичних елементів – від мовних тощо. Дослідження структури політичного тексту дає можливість, відповідно, виявити і його інваріантність, і конкретні типи зв'язків між елементами і структурами в тому чи тому конкретному випадку.

Доволі актуальним таке дослідження видається в процесі аналізу структурних особливостей текстів міжнародно-правового характеру, для яких притаманна наявність специфіки з погляду правового і лінгвістичного аспектів. Наявність структурних елементів статуту міжнародної організації як єдиного цілого тексту під час застосування цього підходу дає змогу розглядати й аналізувати кожен структурний елемент окремо в поєднанні з мікро- та макрорівнями кожного конкретного документа, який, у нашому випадку (з погляду лінгвістики), трактуємо як текст [4, 3–6]. Конкретність типів зв'язків елементів того чи того тексту створює *ідіолект* автора тексту, що сприяє виявленню системи значущих елементів, притаманних конкретному автору, епосі створення тексту, жанру, політичній партії, державним (національним) інтересам тощо. Припустимо, що текст – серединний елемент комунікації, яку можна зобразити схематично:

автор (адресант) → текст → реципієнт (адресат).

Як серединний елемент комунікативного акту текст виявляє свою специфіку в кодуванні та декодуванні. Щодо адресанта, текст – кодована одиниця, оскільки автор кодує певну інформацію. Для сприйняття поданої у тексті інформації адресатові (реципієнту) потрібно її декодувати [1]. Автор (мовець), відповідно до свого задуму, породжує текст з метою найкращого передавання його змісту. Він редагує текст на етапі внутрішньої, мисленнєвої підготовки, а в письмовому варіанті – у процесі саморедагування, відповідно до стилістичних норм мови й комунікативної доцільності в кожній конкретній ситуації. Важливо дотримуватися цих параметрів у процесі підготовки тексту установчих документів, оскільки від процесу кодування та декодування залежить точність передачі та сприйняття і розуміння закладених у тексті положень, а отже, й ефективність діяльності організації.

Зазначимо, що дослідження політичного тексту в історичному ракурсі дає підставу говорити про певний стиль політичного напрямку, історичної епохи тощо. Незалежно від способів розпізнавання «ідіолектів» політичних діячів певної епохи, загалом політичний текст характеризується деякими інваріантними параметрами. Умовно кажучи, можна вирізнити «ідіолекти» певного історичного періоду тієї або іншої країни, того або іншого народу.

Процес розуміння політичного тексту передбачає не тільки текст як лінгвістичну даність, як матеріалізований продукт суспільно-політичної діяльності адресанта-автора цього тексту, а й враховує зв'язок тексту з епохою, історичною ситуацією та конкретним читачем. Сприйняття тексту залежить від розглянутих вище категорій, що накладають на текст певні конотації, ширше – екстралінгвістичний контекст [11]. Структура екстралінгвістичного контексту перетинається зі структурою тексту. Для політичного тексту більшою мірою показовим є те, що екстралінгвістичний контекст написання і прочитання тексту змінюється доволі швидко. Соціальний та історичний контексти епох декодування, вступаючи у взаємодію, відзначаються різним ступенем подібностей і відмінностей, що формує своєрідну «шкалу» сприйняття.

Політичний текст як цілісна структура потребує врахування особливостей історичного, культурного та соціального фонів, а також засобів створення сюжетно-тематичної та політико-ідеологічної спільності. Перетин, взаємопроникнення і взаємовплив усіх параметрів тексту, як-от: характер інформативності, специфіка комунікативності, особливості функціонування системи кодування, взаємозв'язок процесів кодування, декодування та інтерпретації, взаємовідношення адресанта й адресата тексту, ознаки індивідуальності інформативно-впливаючої системи, стильова маркованість, актуалізують текст як комунікативну систему [18]. Політичний текст як особлива форма комунікації виникає як результат взаємодії планів вираження та змісту. Тут наголосимо на процесі комунікації не лише як процесі передачі тексту, а й взаємодії адресанта та реципієнта, які діють через канал комунікації, що передає ту чи ту інформацію у вигляді тексту [6, 53–56].

Будь-який канал комунікації схильний до впливу перешкод. Для політичного тексту такими перешкодами слугують структури та особи, що дисонуються під час сприйняття читачем (слухачем). До перешкод сприйняття тексту можна зарахувати такі соціальні параметри особи: знання, потреби, норми, переконання, заботони, зацікавлення, культура реципієнта. Низька культура, обмежене адекватне сприйняття, малий життєвий досвід, відсутність фонових знань, необхідних для адекватного декодування, визначена ідеологічна, політична і релігійна приналежність, різні інтелектуально-емоційні характеристики можуть спровокувати спотворення інформативної суті тексту. Це доволі показово для політичного тексту, моделювання дії якого спричиняє моделювання сприйняття читачем таких текстів. Отож, тексти установчих документів міжнародних організацій потрібно розглядати як продукт комунікативної діяльності політиків (дипломатів), що піддається низці перешкод, переговорів, пошуку компромісу чи консенсусу на шляху творення документа (тексту) в політичному та лінгвістичному контекстах [5].

Вивчення способів лінгвістичної ефективності під час передачі інформації політичного тексту – одне з важливих завдань лінгвістики тексту. Можна припустити, що політичний текст у житті сучасної людини займає одне з визначальних місць, адже впливає на її життя, на сприйняття політичної ситуації у світі, на визначення ідеологічної прихильності. Передусім це стає

актуальним у світлі зростання ролі політичних інститутів у житті людини та держави як інституції, яка через делегований суверенітет покликана вирішувати нагальні проблеми суспільства через діяльність, у тому числі в міжнародних організаціях.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проаналізовані вище підходи до визначення тексту дають підстави розглядати тексти установчих документів міжнародних організацій як складний механізм чи інститут лінгвістики. Під час аналізу текстів установчих документів міжнародних організацій можна виявити їхні загальні та специфічні параметри, причому деякі загальні параметри мають своєрідне співвідношення або функціонування у кожному з видів спілкування. Загальним для всіх видів є моделювання семантичного варіювання, проте переважні моделі актуалізації сенсів у кожному виді тексту різні. Визначальною особливістю текстів установчих документів міжнародних організацій є їхнє функціональне призначення, тобто використання у процесі політичної діяльності на міжнародному рівні. Такі тексти поєднують у собі інформативність і директивність, характеризуються контекстним забарвленням.

Отже, слід констатувати полідисциплінарність текстів установчих документів міжнародних організацій і неможливість застосування до їхнього аналізу та класифікації суто лінгвістичної моделі типологізації. Варто розглядати ці тексти з урахуванням засад політичного дискурсу та особливостей класифікації міжнародно-правових документів міжнародних організацій, що є питанням доволі дискусійним і потребує, на наш погляд, окремого розгляду.

Джерела та література

1. Загнітко А. Лінгвістика тексту : хрестоматія / А. Загнітко, Г. Монастирецька. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – 164 с.
2. Крючкова Т. Б. Особенности формирования и развития общественно-политической лексики и терминологии / Т. Б. Крючкова. – М. : Наука, 1989. – 149 с.
3. Кухаренко В. А. Интерпретация текста / В. А. Кухаренко. – Вінниця : Нова кн., 2004. – 272 с.
4. Кучик Г. Б. Концептуальные вопросы коммуникативного содержания политического текста / Г. Б. Кучик // *European Journal of Literature and Linguistics*. – Vienna : East-West (Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH), 2015. – № 4. – P. 3–6.
5. Кучик Г. Б. Политический текст как элемент коммуникативной деятельности в концепции политической лингвистики / Г. Б. Кучик // *Приоритетные направления лингвистических исследований: общетеоретические, когнитивные, коммуникативно-прагматические и функционально-грамматические аспекты языка : коллект. моногр. ; под ред. А. Г. Бердниковой*. – Новосибирск : СибАК, 2013. – С. 228–245.
6. Кучик Г. Б. Тлумачення міжнародно-правових текстів у контексті концептуалізації політичного тексту / Г. Б. Кучик // *Перспективи розвитку філологічних наук : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15–16 трав. 2015 р.)*. – Херсон : Гельветика, 2015. – С. 53–56.
7. Лотман Ю. М. Структура художественного текста / Ю. М. Лотман. – М. : Искусство, 1970. – 384 с.
8. Хартман П. Текст, тексты, классы текстов / П. Хартман // *Проблемы теории текста*. – М. : ИНИОН АН СССР, 1978. – С. 168–185.
9. Чудинов А. П. Политическая лингвистика / А. П. Чудинов. – 3-е изд., испр. – М. : Флинта, 2008. – 256 с.
10. Шарова А. Політичний дискурс і політичний текст: можливості лінгвістичного аналізу / А. Шарова // *Сучасна українська політика: Політики і політологи про неї / гол. ред. М. І. Михальченко*. – К. : Укр. центр політ. менеджменту, 2008. – Вип. 14. – С. 77–86.
11. Bradac J. J. Power in Language / J. J. Bradac, S. H. Ng. – Newbury Park : Sage, 1993. – 228 p.
12. Brendel A. Textanalysen / A. Brendel, I. Wins, V. Schmitz. – München : Manz-Verlag, 1977. – 362 S.
13. Danet B. Legal Discourse / B. Danet // *Handbook of Discourse Analysis*. – London, 1985. – P. 273–291.
14. Dijk T. A. van. Models for Text Grammar / T. A. van Dijk // *Linguistics*. – 1973. – № 105. – P. 40–53.
15. Dijk T. van. Political Discourse and Political Cognition / T. A. van Dijk // *Politics as Text and Talk: Analytical Approaches to Political Discourse / P. A. Chilton, C. Schäffner (eds.)*. – Amsterdam : John Benjamins, 2002. – P. 204–236.
16. Eigenwald R. Textanalytik / R. Eigenwald, E. Fischer-Lichte, R. Lüke. – München : Bayer. Schulbuch-Verl., 1978. – 431 S.
17. Heinemann W. Textsorten. Zur Diskussion um Basisklassen des Kommunizierens. Rückschau und Ausblick / W. Heinemann // *Textsorten. Reflexionen und Analysen*. – Tübingen : Stauffenburg Verlag, 2007. – S. 9–29.
18. Lundquist L. Language, Text, and Knowledge: Mental Models of Expert Communication / L. Lundquist, R. J. Jarwella. – Berlin ; NY : Mouton de Gruyter, 2000. – 326 p.

References

1. Zahnitko, A., and Monastyretska, H. 2009. *Linhvistyka Tekstu*. Donetsk: DonNU.
2. Kriuchkova, T. B. 1989. *Osobennosti Formirovaniia i Razvitiia Obshchestvenno-Policheskoi Leksiki i Terminologii*. Moskva: Nauka.
3. Kukhareno, V. A. 2004. *Interpretatsiia Tekstu*. Vinnytsia: Nova knyha.
4. Kuchyk, H. B. 2015. "Kontseptualnye Voprosy Kommunikativnoho Soderzhaniia Policheskoho Teksta". *European Journal of Literature and Linguistics*, 4: 3–6. Vienna: East–West (Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH).
5. Kuchyk, H. B. 2013. "Policheskii Tekst kak Element Kommunikativnoi Deiatelnosti v Kontseptsyi Policheskoi Linhvistiki". In *Prioritetnye Napravleniia Linhvisticheskikh Issledovani: Obshcheteoreticheskie, Kognitivnye, Kommunikativno-Prahmaticheskie i Funktsionalno-Hrammaticheskie Aspekty Yazyka*, edited by A. H. Berdnikova, 228–245. Novosybirsk: SybAK.
6. Kuchyk, H. B. 2015. "Tlumachennia Mizhnarodno-Pravovykh Tekstiv u Konteksti Kontseptualizatsii Policheskoho Tekstu". In *Perspektyvy Rozvytku Filolohichnykh Nauk: materialy Mizhnarodnoi Naukovo-Praktychnoi Konferentsii*, 53–56. Kharkiv, Kherson: Helvetyka.
7. Lotman, Yu. M. 1970. *Struktura Khudozhestvennogo Teksta*. Moskva: Iskusstvo.
8. Khartman, P. 1978, "Tekst, Teksty, Klassy Tekstov". *Problemy Teorii Teksta*, 168–185. Moskva.
9. Chudinov, A. P. 2008. *Policheskaiia Linhvistika*. Moskva: Flinta.
10. Sharova, A. 2008. "Politychnyi Dyskurs i Politychnyi Tekst: Mozhlyvosti Linhvistychnoho Analizu". In *Suchasna Ukrainska Polityka: Polityky i Politolohy pro Nei*, edited by M. I. Mykhalchenko, 14: 77–86. Kyiv: Ukrainskyi Tsentri Politychnoho Menedzhmentu.
11. Bradac, J. J., and Ng., S. H. 1993. *Power in Language*. Newbury Park: Sage.
12. Brendel, A., und Wins, I. und Schmitz, V. 1977. *Textanalysen*. München: Manz-Verlag.
13. Danet, B. 1985. "Legal Discourse". *Handbook of Discourse Analysis*, 273–291. London.
14. Dijk, T. A. van. 1973. "Models for Text Grammar". *Linguistics*, 105: 40–53.
15. Dijk, T. van. 2002. "Political Discourse and Political Cognition". In *Politics as Text and Talk: Analytical Approaches to Political Discourse*, edited by P. A. Chilton, and C. Schäffner, 204–236. Amsterdam: John Benjamins.
16. Eigenwald, Rolf, und Fischer-Lichte, Erika, und Lüke, Reinhard. 1978. *Textanalytik*. München : Bayer. Schulbuch-Verl.
17. Heinemann, W. 2007. "Textsorten. Zur Diskussion um Basisklassen des Kommunizierens. Rückschau und Ausblick". *Textsorten. Reflexionen und Analysen*, 9–29. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
18. Lundquist, L., and Jarwella, R. J. 2000. *Language, Text, and Knowledge: Mental Models of Expert Communication*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.

Кучик Галина. Тексты учредительных документов международных организаций в системе классификации текстов. Проанализированы различные подходы к определению места текстов учредительных документов международных организаций. Главное внимание уделено типологии текстов учредительных документов международных организаций в системе классификаций текстов. Выяснена определяющая особенность таких текстов, а именно – их функциональное назначение, то есть использование в процессе политической деятельности на международном уровне. Такого типа текст сочетает в себе информативность и директивность, характеризуется контекстной окраской. Обосновано, что понимание политического текста предполагает не только текст как лингвистическую единицу, но и учитывает связь текста с эпохой, исторической ситуацией. На первый взгляд тексты учредительных документов международных организаций подпадают под юридический тип текстов. Однако, принимая во внимание политический контекст процесса международных организаций как политических институтов многостороннего сотрудничества, считаем, что тексты учредительных документов международных организаций принадлежат к политическому типу текстов. Такая принадлежность обусловлена контекстом рассмотрения данной проблемы. Определено, что анализ текстов учредительных документов международных организаций характеризуется полидисциплинарностью с привлечением инструментария различных отраслей знаний.

Ключевые слова: учредительный документ, типология текста, политический текст, информативность, функциональность.

Kuchyk Halyna. The Texts of Statutory Documents of International Organizations in the Classifications System of the Texts. The article deals with different approaches to the selection of the texts of statutory documents of international organizations are analyzed. The main attention is paid to the typology of texts of statutory documents of international organizations in the classifications system of the texts. The decisive feature of the texts of statutory documents of international organizations is established, namely, their functional purpose, that is, use in the process of political activity at the international arena. This type of text combines information and regulatory features, characterized by context coloring. It is substantiated that the political text is not only as a linguistic unit, but also takes into account its connection with the epoch, historical situation. At first glance, the texts of statutory documents of international

organizations belong to the legal type of texts. However, taking into consideration the political context of the process of creating international organizations as political institutions of multilateral cooperation, we consider the texts of statutory documents of international organizations as the political type of texts. This accessory is due to the context of the consideration of this problem. It is stated that the analysis of texts of statutory documents of international organizations is characterized by polydisciplinarity with the use of means of different branches of knowledge.

Key words: statutory document, typology, political text, information, functionality.

УДК 81' 13 22: 48

*Олександр Лавриненко,
Галина Лавриненко*

«КВАЗІМОВА» ТА ПОВНОЦІННА МОВА ЛЮДИНИ ЯК МЕХАНІЗМИ ВИРАЖЕННЯ РІЗНИХ РІВНІВ ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ

Запропоновано порівняльний аналіз «квазімови» тварин і повноцінної людської мови, що здійснено в загальних, теоретичному й емпіричному, векторах. Перша частина роботи відображає пошук фундаментальних принципових відмінностей між згаданими вище типами мов шляхом залучення досліджень низки відомих лінгвістів, психологів і психолінгвістів. Друга, емпірична, частина статті являє собою практичну перевірку ідей, окреслених у теоретичному аналізі, зокрема: пошук кореляційних зв'язків між мовними знаннями людини, її самосвідомістю та креативними здібностями. Виявлено кілька кореляційних зв'язків між рівнем володіння мовою та здатністю до оперування образами й створення нових лінгво-змістових конструкцій у групі досліджуваних, хоча згадана тенденція проявляє себе не за усіма залученими показниками.

Ключові слова: когнітивний процес, «квазімова», повноцінна мова, свідомість, чуттєве відображення дійсності, вторинна реальність, креативність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Упродовж останніх десятиліть у науці сформульовано й прийнято тезу про багаторівневість процесу відображення дійсності. Наявність і функціонування свідомості як вищого рівня відображення дійсності кожна людина відчуває у собі щомиті. Водночас ніхто не заперечуватиме, що тварини також здатні до певного відображення дійсності, інакше вони були б нездатні орієнтуватися в навколишньому середовищі, однак це є чуттєвим відображенням нижчого рівня. О. Леонтьев, розмірковуючи на цю тему у книзі «Основы психолингвистики», формулює припущення, в якому допускає можливість наявності явища відображення навіть у неживої матерії: «Відомо, що деякі філософи-матеріалісти розглядали відображення як властивість, закладену вже в “фундаменті самої будови матерії”, яка на певному щаблі розвитку, а саме на рівні високоорганізованої живої матерії, набуває форми відчуття, сприйняття, а у людини – також і форми теоретичної думки, поняття» [6, 40–41]. Сформульована ідея підтримувалася частиною і філософів-матеріалістів, і філософів-ідеалістів, хоча кожна сторона доводила цю гіпотезу по-своєму. Однак закономірно, що з описаною гіпотезою згідні далеко не всі дослідники [3, 201]. На сьогодні було б передчасно заперечувати наявність певного «нульового пасивного рівня відображення», яким володіє навіть нежива матерія, однак зауважимо, що такі припущення на разі не отримали експериментальних підтверджень, тому залишаються нині лише гіпотетичними, що, звичайно, ще не вказує на їхню помилковість.

Дослідження, спрямоване на пошук відмінностей між «квазімовою» тварин і повноцінною людською мовою, є **актуальним** і перспективним, оскільки могло б покращити навчальні техніки викладання мов і створення електронних засобів сприйняття й породження мовлення.

У розвідці ми ставили перед собою такі **завдання**: описати принципові відмінності між чуттєвим відображенням тварин і свідомістю людини; пояснити функціональну різницю між «квазімовою» вищих тварин і повноцінною мовою людини; перевірити наявність кореляційних зв'язків між здатністю до образного конструювання та мовними здібностями у людини.